

INDHOLD

1.	FORORD.....	3
2.	PROLOG.....	4
3.	70'ERNE - FUNDAMENTET STØBES	6
4.	80'ERNE - KRISE OG FORSONING.....	10
5.	90'ERNE - BÆREDYGTIGHED UNDER PRES	14
6.	00'ERNE - STORE REFORMER.....	18
7.	10'ERNE - SAMARBEJDE PÅ TVÆRS	22
8.	KL'S FORMÆND OG ADM. DIREKTØRER 1970-2020.....	26

© KL - 1. udgave, 1. oplag 2020

Tegninger: Tanke-streger, Mette Jeppesen

Tekst: Jan Olsen med inspiration fra KL's beretninger og fra bogen "Fra sogn til velfærdsproducent", hvorfra der er hentet eksempler og beskrivelser af nogle af de historiske hændelser. "Fra sogn til velfærdsproducent er udgivet i 2012 af Jens Blom-Hansen, Marius Ibsen, Thorkil Juul og Poul Erik Mouritsen på Syd-dansk Universitetsforlag med støtte fra Det Kommunale Momsfond og KL.

Sproglig redigering: Tom Ekerøth

Produktion: KL's Trykkeri - Design: e-Types - Tryk: Rosendahls a/s

KL
Weidekampsgade 10
2300 København S
Tlf. 3370 3370
kl@kl.dk
www.kl.dk

ISBN 978-87-93950-24-5
ISBN 978-87-93950-25-5-pdf

FORORD

Den 1. april 2020 var en mærkedag for kommunerne og for KL. Præcis 50 år tidligere blev kommunalreformen gennemført, og samme dag blev KL dannet den 1. april 1970.

KL's kommunalpolitiske Topmøde og delegeretmøde skulle i 2020 have været holdt i Aalborg den 19.-20. marts. Her skulle KL's 50 års dag markeres, men COVID19 lukkede inden da Danmark ned, og Topmødet blev aflyst.

Det var planlagt, at KL på Topmødet ville præsentere en 10 minutters hurtig rejse med eksempler fra KL's arbejde i hvert af de fem årtier. Eksemplerne skulle på storskærm understøttes af en illustratør, der kunne give deltagerne en visuel oplevelse af organisationens opgaver gennem 50 år.

Aflysningen af Topmødet er anledningen til, at KL i stedet udgiver denne publikation med de illustrationer, der skulle have understøttet præsentationen af KL's mærkedag.

På de følgende sider beskrives nogle af de mange opgaver, der har været på KL's dagsorden, siden organisationen blev dannet. Der er foretaget et valg, der ikke yder KL's detaljerede historie retfærdighed, men som fremhæver nogle milepæle og eksempler, der har præget arbejdet i KL.

Beskrivelsen af udvalgte KL-opgaver i fem årtier illustrerer indirekte også, hvordan kommunestyret har udviklet sig, og hvordan Danmark har taget skridt mod en decentral samfundsmodel og et stærkt lokalt demokrati.

De fem årtier har hver deres overskrift, der har præget den pågældende periode i KL. Historien starter dog med en lille pro-

log, der beskriver, hvad der i 60'erne gik forud for reformen i 1970. Hvad var det for et idegrundlag, der i 60'erne blev skabt for kommunestyret? Har det gyldighed i dag? Og hvordan har idegrundlaget præget arbejdet i KL siden da?

Det forsøger publikationen at give svar på, og den har derfor også en ambition om at trække tråde og vise sammenhænge mellem idegrundlaget fra 1970, og det der sker i kommunerne og i KL i dag.

KL blev i 1970 dannet i en fusion af tre forskellige kommunale foreninger, der arbejdede for forskellige kommunegrupperes interesser. Siden da har KL været alle kommuners fælles talerør. KL har samlet sig om de fælleskommunale synspunkter, og politikerne i KL's bestyrelse har i 50 år mødt landspolitikere i regering og Folketing til forhandlinger og afvejninger af lands- og lokalpolitiske hensyn.

Læseren får ikke i denne publikation en beskrivelse af KL som organisation. Det er heller ikke den fuldgyltige historie om KL's rolle som interessevaretager for kommunerne eller en analyse af KL's politiske resultater. Det må man søge udfoldet i andre kilder. Læseren får derimod en illustreret og komprimeret fortælling om nogle af de opgaver, KL har arbejdet med i fem årtier og en beskrivelse af nogle af de principper, der har bidraget til, at Danmark i dag har en decentral samfundsmodel og et stærkt lokalt demokrati.

God læselyst

60'ERNE / PROLOG

I 60'erne blev grunden lagt til Danmarks største strukturreform siden enevælden. Kommunestyret som vi kender det i dag blev født den 1. april 1970. Samme dato blev KL dannet.

Siden da har kommunestyret udviklet sig hastigt, og Danmark har i dag den måske mest decentrale samfundsmodel blandt de lande, vi sammenligner os med. Vil man forstå, hvordan det er kommet dertil, skal vi tilbage til tiden før 1970.

Det skal vi, fordi man i 60'erne skabte det idegrundlag for kommunerne, der stadig i dag præger kommunalbestyrelsernes arbejde og KL's opgaver. Der er lige linjer fra dengang til mange af de beslutninger og reformer, der gennemføres i dag.

Og hvad er så indholdet i idegrundlaget fra dengang? Det korte svar er politisk ansvar – vel at mærke lokalpolitisk ansvar. Der var et bredt politisk ønske om at styrke demokratiet ved at decentralisere flere offentlige opgaver til lokale folkevalgte, men forudsætningen var, at lokalpolitikere skulle tage ansvar for både opgaver og økonomi.

Lokalpolitisk ansvar

I mange andre lande har regeringer og især deres økonomiske ministre været tilbageholdende med at give kommunalpolitikere økonomisk ansvar. De frygter den virkelighed, som Indenrigsminister A.S. Ørsted beskrev fra Folketingets talerstol i 1853:

“ De rundhaandede Communalbestyrelser kunne gjøre Regning paa at blive lovpriiste derfor, i det Mindste i de locale Blade, medens de, der holdt igjen, vilde blive overdængede med Bebreidelser ”

Svaret på denne nationale bekymring – der bestemt også prægede landspolitikere i 60'erne – var de principper, der fremgår af boksen, og som blev gennemført konsekvent i de følgende

årtier i et tæt samarbejde mellem staten og kommunerne. Disse enkle principper skal sikre, at kompetence og økonomisk ansvar følges ad. De har præget store opgave- og finansieringsreformer i fem årtier, og vil man forstå baggrunden for mange aktuelle beslutninger, kan man søge forklaring her.

Fem bærende økonomiske principper:

- > Lokal indkomstskat
- > Bloktilskud frem for refusioner
- > Frihed til prioritering mellem opgaver
- > Medfinansiering af overførselsindkomster
- > Incitamentter til at øge kommunens skattegrundlag

Ét bysamfund – én kommune

Før 1970 var kommunestrukturen meget kompliceret. Ikke bare var der forskel på købstads- og sognekommuner, men også inden for disse kategorier var der forskel. Nogle sogne skulle have beslutninger godkendt i amtet. Andre havde mere selvstændig status. Nogle købstæder betalte amtet for at løse visse opgaver, og havde derfor sæde i amtsrådet. Der var også "købstadslanddistrikter" kendetegnet ved en særlig tilknytning til købstaden.

De mange kommunetyper gjorde strukturen vanskelig at administrere. Finansieringen af kommunetyperne var forskellig. De havde endda forskellige indkomstskattesystemer. Dette virkede af kommunetyper overlod mange detailspørgsmål og -beslutninger til staten.

Princippet om "ét bysamfund – én kommune" blev en ledetråd for sammenlægningen og reduktionen i antallet af kommuner. Og frem for alt, ledetråden for at kommunerne fra da af alle havde samme ramme- og opgavevilkår. Med to undtagelser, nemlig København og Frederiksberg

Man analyserede oplande for handel og arbejdskraft for at dokumentere, hvilke områder, der havde naturlig samhørighed. Staten besluttede på det grundlag at gennemføre kommunesammenlægningen, der i mange tilfælde var præget af modsatrettede interesser mellem velstående forstadskommuner og økonomisk svagere centerkommuner.

År	Antal kommuner	Antal kommunalbestyrelsesmedlemmer
1966	1.108	10.005
1970	277	4.677

Mange mindre sognekommuner var imod sammenlægningen, men der var ingen vej tilbage. Til gengæld tog mange af dem revanche ved at bruge hele deres kassebeholdning, inden de blev lagt sammen. Marstal Landsogn anvendte f.eks. pengene til en noget overflødig belysning, Vi giver ordet til Henning Strøm fra Indenrigsministeriet, der var en af arkitekterne bag 1970-reformen:

“Vejfarende, der kom fra Ærøskøbing, blev således midt ude på landevejen mødt af et ”ne-onhav”, der fortsatte ind i for-stadsbebyggelsen, men stoppede ved den gamle bygrænse. Her kørte man så ind i byens mørke gader”

En kommunal forening

Den store forskel mellem kommunerne før 1970 prægede også kommunernes interessevaretagelse, der var organiseret i tre forskellige foreninger: Købstadsforeningen, De Samvirkende Sognerådsforeninger og foreningen af Bymæssige Kommuner.

I arbejdet med forberedelse af 1970 reformen var der klare interesse modsætninger mellem de tre foreninger. Der blev fra sognekommunerne ikke set venligt på købstædernes visioner om at være dem, der skulle underlægge sig de omliggende kommuner.

På trods af disse interesse modsætninger forhandlede de tre kommunale foreninger sig frem til sammen at etablere Kom-

munernes Landsforening KL, der blev dannet den 1. april 1970. Kommunerne har siden stået sammen i deres fælles forening og talt med én stemme.

Der har naturligvis været meningsforskelle som i 60'erne, men KL har siden koncentreret sin politiske interessevaretagelse om de kommunale – ikke landspolitiske – hensyn og sat fokus på det, man fælleskommunalt er enige om. Fra KL's dannelse blev denne arbejdsform kaldt ”konsensusprincippet”, og det er stadig ledetråden for de politiske beslutninger i KL.

Hvorfor decentralisering og reform?

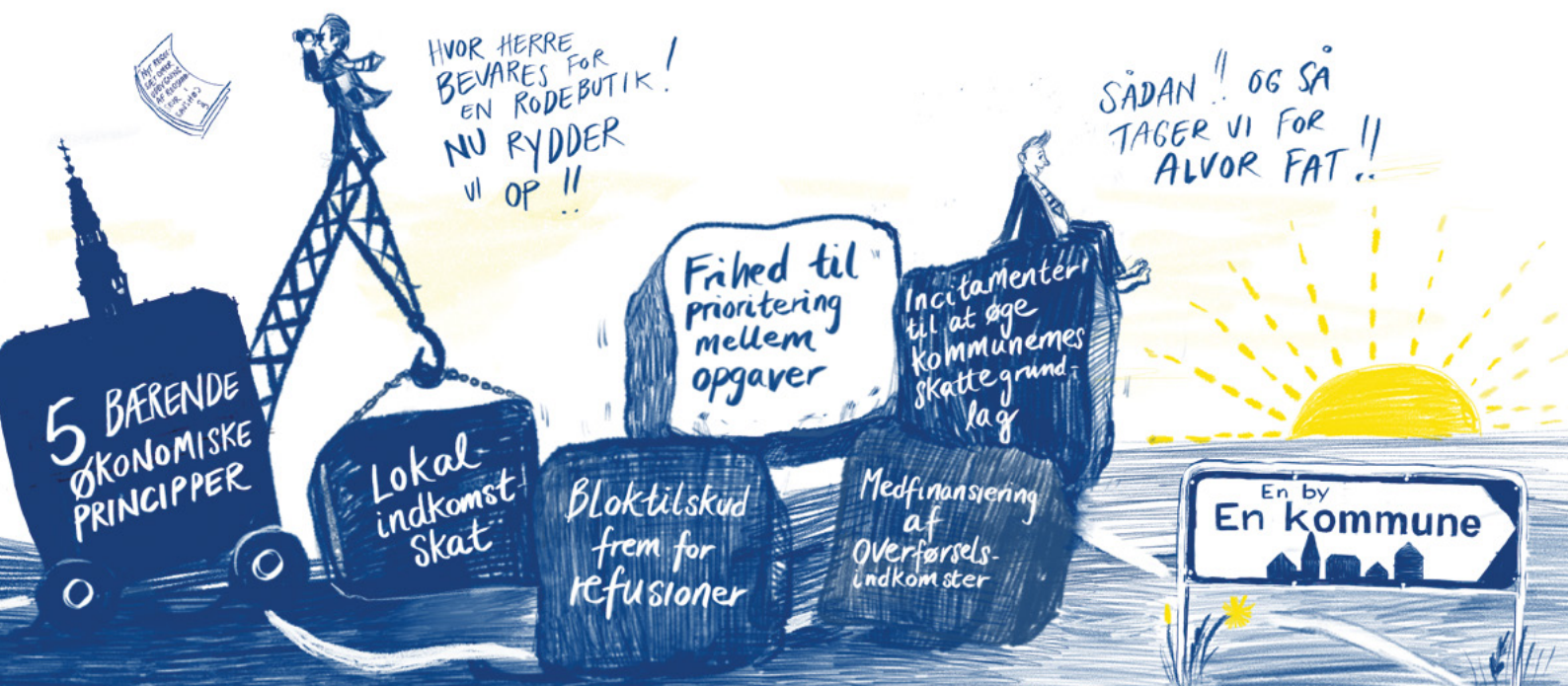
Både lands- og lokalpolitikere ønskede i 60'erne en decentralisering af offentlige opgaver. Det var begrundet i ønsket om at styrke en demokratisk udvikling lokalt. Forudsætningen for dette var en mere enkel, overskuelig og ensartet offentlig struktur.

Man kiggede nemlig dengang i 60'erne på noget, der lignede en rodet og sammenfiltret bunke garn. Kommunerne havde forskellige opgaver og forskellig finansiering. Bymæssige områder var opdelt i enheder, så det var umuligt at planlægge. Mange små kommuner kunne ikke løse opgaverne, og derfor var der også en uigennemskuelig struktur af samarbejder. Et utal af refusioner og detalregler gjorde statens styring kaotisk og uigen-nemsigtig.

Alt det ville man gøre op med, men det var lettere sagt end gjort. Reformen blev gennemført 1. april 1970, men det var først der, det svære arbejde begyndte.

Indenrigsminister Poul Sørensen ved lovfremleggelse den 16. oktober 1968:

”Målsætningen er at styrke det kommunale selvstyre, at tilvejebringe en decentralisering og bedre lokal koordinering inden for den offentlige forvaltning, at skabe nøje sammenhæng mellem kompetence og økonomisk ansvar, samt at give vanskeligt stillede kommuner bedre økonomisk grundlag for at løse opgaverne”

Færre refusioner og større generelle tilskud rejste hurtigt et udlignings spørgsmål, både i forhold til skatter og udgiftsbehov. Man kan i KL's tidsskrift Danske Kommuner i 1970 læse følgende om statens tilskud i 1970/71 – det første år efter reformen

“ Landsforeningen må beklage, at ordningen indebærer, at der sættes et kunstigt skel imellem kommunerne, idet de inddeles i de ”rige” kommuner, der skal betale, og de ”fattige” kommuner, der skal modtage. Et sådant skel er ulykkeligt for det kommunale samarbejde ”

Hermed var der fra starten skabt tradition for, at udligning som et af de eneste kommunalpolitiske spørgsmål ikke var et tema, KL ønskede at forholde sig til. Og sådan er det stadig. KL har synspunkter om principperne i udligningssystemet, men ikke om den økonomiske fordeling mellem kommunerne.

Kommuner på forkant

I 1968 indførte staten CPR-systemet, hvor alle danskere blev tildelt et 10-cifret personnummer, så de entydigt kunne identificeres. Det var et fundament for kildeskattesystemet.

Men det var kommunerne – og ikke staten – der udnyttede denne forudsætning til at skabe en lang række edb-systemer til administration af opgaverne. KL etablerede sammen med den daværende Amtsrådsforening i 1972 et fælles edb-selskab, Kommunedata I/S, baseret på de tidligere ”hulkort- og edb-centraler”.

Kommunedata udviklede i 70'erne en række centrale systemer til sygedagpenge, pensionsadministration, ejendomsskatadministration, valg, BBR, økonomisystemer m.v. Systemerne var enerådende, og de var med til at placere kommunerne centralt i den offentlige administration.

Man kan ikke overvurdere den langsigtede betydning heraf for kommunestyret, og kommunernes position i den offentlige sektor. Sammenligner man med udlandet, bliver man imponeret. Ingen steder findes en data- og funktionsintegration, som ses hos danske kommuner.

De kommunalpolitikere, der skabte Kommunedata var visionære og modige. Deres beslutninger bidrog til, at der i 70'erne blev etableret en effektiv og professionel kommunal administration.

Kommunedata var imidlertid ikke det eneste fælleskommunale selskab, KL dannede på det tidspunkt. Farligt affald var blevet et landspolitisk tema og et problem for kommunerne. Der var ingen virksomheder – heller ikke internationalt, der kunne hjælpe med at destruere og bortskaffe det farlige affald.

Svaret blev, at KL efter forhandlinger med staten stiftede Kommunekemi i 1971. Kommunekemi blev de kommende årtier en stadig mere professionel virksomhed, som dog i samme periode vakte større bekymringer hos borgere og brandmyndigheder i Nyborg. De frygtede giftigt udslip og brandfare.

Infrastrukturen på plads

70'erne handlede i KL om at få den nye kommunale infrastruktur på plads. Der blev forhandlet med regeringen om store lovkomplekser, der omstillede fra statslig detailstyring til rammestyring. Og der blev udviklet systemer og bygget et fundament til en professionel administration i kommunerne.

Det skete i et tæt samarbejde mellem KL og kommunernes politikere og embedsmænd. Der var ofte møder på ”det kommunale gadehjørne”, som Den Kommunale Højskole i Grenaa – etableret i 1967 – blev kaldt. Her mødtes kommunalpolitikere og embedsmænd fra hele landet til kurser og debat om de store forandringer.

De mange nye administrative systemer nødvendiggjorde også en stor omstilling og udvikling i kommunerne. Det var ikke kun kommunernes udgifter til service, der voksede i de år. Der kom også flere administrative medarbejdere til at håndtere alle de nye opgaver i administrationen.

Budget og Regnskabsreformen, der blev gennemført i 1977 med tilhørende fælleskommunalt økonomisystem, er et eksempel på den administrative professionalisering, der fandt sted. Den var forberedt siden 1970, blev forhandlet af KL med regeringen og gennemført i tæt samarbejde mellem KL's medarbejdere og hundredvis af økonomichefer og bogholdere fra alle landets kommuner.

En indgang til borgeren

Velfærdsopgaverne var også under forandring mod større rammestyring. Et eksempel er socialsektoren, der i 1970 var meget opsplittet og indviklet. Nu ønskede man at fjerne de mange statslige og halvstatslige institutioner, så borgeren kun behøvede at henvende sig ét sted. Det var i kommunen, der så kunne finde den rette hjælpeforanstaltning, enten en kommunal, en amtlig eller en statslig ydelse.

Gennemførelse af Bistandsloven i 1976 var derfor politisk en meget stor sag i KL, både i det forberedende arbejde og i gennemførelsen. KL's formand fra 1974 til 1978 borgmester Jens Mathiasen (V) fra Herning stod i spidsen for kommunernes interessevaretagelse, da de store lovkomplekser skulle forhandles i midten af 70'erne.

Man kan ikke sige, at bistandsloven flyttede mange nye opgaver til kommunerne. Det kom først senere. I første omgang var det amterne, der fik overført statslige opgaver. Til gengæld blev der sat en helt ny ramme for organisation, styring og finansiering. Det får man et indtryk af i tabellen, der viser finansieringsandele på dele af socialområdet før 1970.

Finansieringsandel på udvalgte opgaver	Staten	Mellemkommunal refusion	Kommunal egenfinansiering
Spædbørnssundhedspleje	50		50
Hjemmehjælp	80		20
Husmoderafløsning	80		20
Hjemmesygepleje	30	30	40
Familievejledning	30	30	40
Ergoterapeuter m.v.	82		18

Kampen mod dobbeltadministration

Regelforenklning er ingen ny opfindelse. De nye kommuner kunne selv, og staten skulle ikke dobbelttjekke dem. Regeringen og KL gik straks fra 1970 til kamp mod dobbeltadministration, og ingen ministerier blev fritaget. Alt var i spil.

Det blev et tema gennem hele årtiet, og KL drøftede de mange forslag med regeringen i det permanente "Kontaktudvalg for opgavefordeling og dobbeltadministration".

I 1978 skriver Indenrigsministeren følgende til Folketingets Kommunaludvalg:

“ Dobbeltadministrationskampagnen i 1974 var begyndelsen til en række moderniseringer og forenklinger af den offentlige administration. Det man dengang først og fremmest satte ind mod, var de mange spredte små og store eksempler på uhensigtsmæssig administration, som kommunerne kunne pege på og som voldte daglig irritation”

Det skulle vise sig, at karret med saneringsmodne regler var udtømmeligt. Afbureaukratisering blev et tilbagevendende tema i hvert af de følgende fire årtier.

Siloer og plansystemer

En anden stor opgave i KL var statens beslutning om plansystemer i hele den offentlige sektor. Nu skulle det være slut med statslig detaljstyring af hver lokal disposition. Til gengæld skulle alle myndigheder udarbejde planer, der kunne skabe overblik og indgå i en dialog mellem stat og kommuner. Hvert ministerium fik et særligt system med egne regler for planer og processer.

I 1973 vedtog Folketinget lands- og regionplanloven og i 1975 kommuneplanloven. På samme tidspunkt blev der lavet regler om sektorplaner på alle områder i kommunerne og krav om økonomiske 4 årsplaner.

Selv om intentionerne var mere rammestyring afspejlede årtiers styringstænkning i staten sig i reglerne for de mange planer. Reglerne blev udtænkt i hver deres sektorsilo og hang derfor ikke sammen. Ydermere var de fyldt med styrende regler, endda for hvornår kommunerne skulle tale med deres borgere om en

given plan. Skoleudbygningsplanen dikterede skoledebat med borgerne på ét tidspunkt af året og kommuneplanen et andet tidspunkt.

KL havde succes med at påpege det store bureaukrati og den manglende sammenhæng i planlægningen, og inden årtiet var omme, var der fuld gang i at afvikle og forenkle det nye sektorplansystem.

Det var i øvrigt før den digitale tidsalder, så det hele foregik på papir. I Undervisningsministeriets plankontor lå alle kommunernes "skoleudbygningsplaner" i stakke fra gulv til loft. En KL-medarbejder spurgte engang kontorchefen for plankontoret, hvad ministeriet brugte de mange planer til og svaret var "in-genting, de er umulige at overskue".

Høj offentlig udgiftsvækst

70'erne var præget af en økonomisk vækst, men også voksende problemer med betalingsbalanceunderskud og stigende ledighed efter oliekrisen i 1973. Det hindrede imidlertid ikke en meget høj offentlig udgiftsvækst især i kommuner og amter.

Kommunernes udgifter steg kraftigt også forårsaget af nye statslige krav – fx. til bistandsloven i 1976 og den nye folkeskolelov i 1975 – der endnu ikke på dette tidspunkt var fuldt finansieret af staten. Som eksempel på serviceudvidelserne voksede dækningsgraden på dagtilbudsområdet fra 28,8% i 1975 til 49,5% i 1981. Efter oliekrisen i 1973 blev kommunerne også mere økonomisk involveret i arbejdsløshedsbekæmpelsen. De blev pålagt at gennemføre beskæftigelsesfremmende initiativer for et vist minimumsbeløb pr. indbygger.

De stærkt stigende offentlige udgifter blev et stort politisk tema i 70'erne. Det var en utæmmelig vækst bedømt med nutidens øjne. I starten af årtiet tog regeringen initiativ til de to redegørelser Perspektivplan I og II, der bl.a. foreslog en stærkere budgetkoordination mellem staten og kommunerne. Dette tog regeringen initiativ til, da årtiet var ved at rinde ud.

Det økonomiske aftalesystem undfanges

På et møde i juni 1979 mellem regeringen og de kommunale parter satte borgmester Henning Rasmussen – der igen havde overtaget KL's formandsstol - sin underskrift på et papir, der beskrev målene for kommunernes økonomiske vækst de kommende tre år.

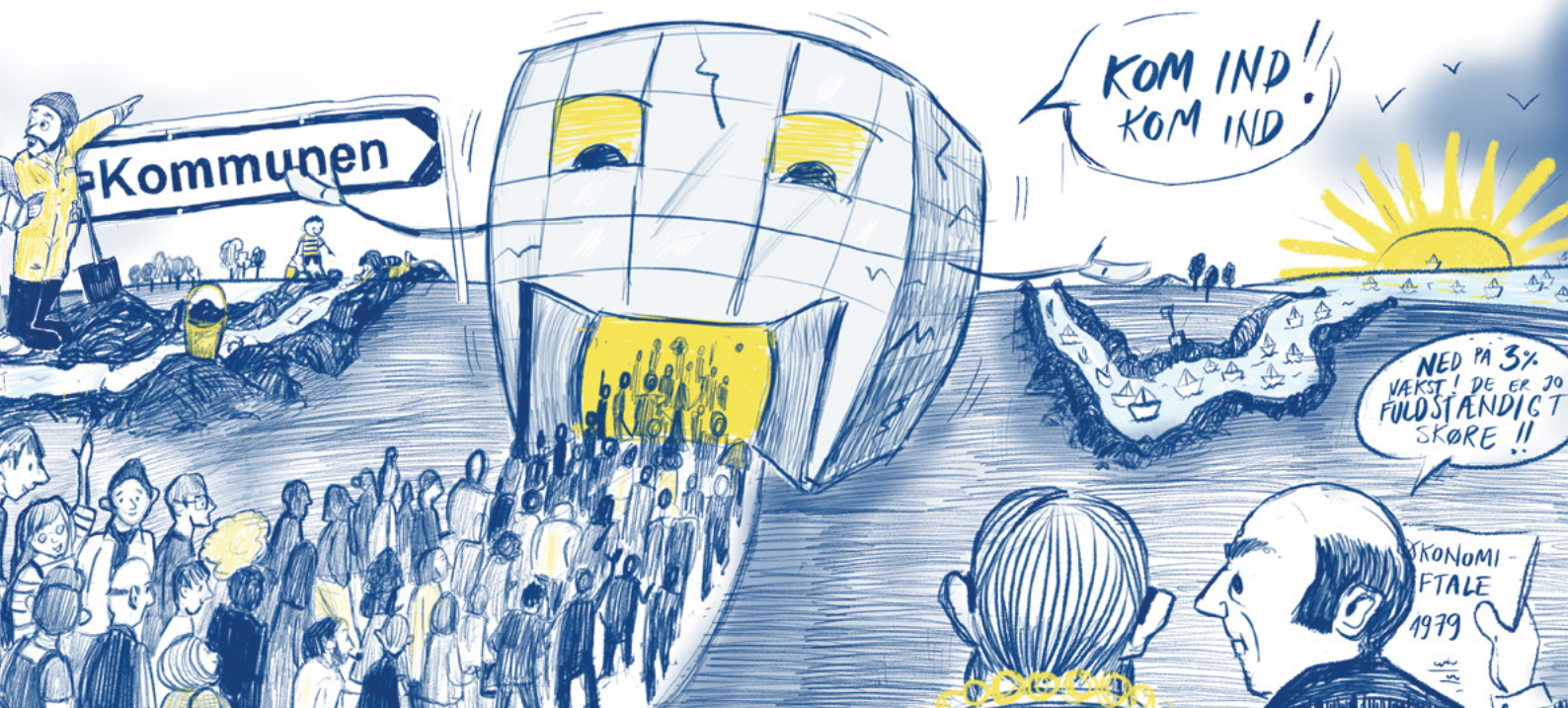
I aftalen blev det henstillet til kommunerne, at realvæksten i det følgende år højst måtte være 3% for derefter at falde til 2% i 1981 og 1% i 1982.

I lyset af at kommunerne i årene forud havde været vant til en årlig vækst på 7-8%, var der mange kommunalpolitikere, der fandt denne opbremsning helt urealistisk. På et møde på Vissenbjerg rådhus i sensommeren 1979 sagde daværende borgmester Knud Friborg (A) følgende om aftalen mellem KL og regeringen:

“ De forhandlere har da slet ingen realistisk sans. Hvordan forestiller regeringen og KL sig, at vi i Vissenbjerg skal kunne komme ned på en realvækst på 3% næste år? Alle de udbygningsplaner, staten beder os lave, koster meget mere end 3% ”

Ikke desto mindre havde KL og regeringen samt de øvrige kommunale parter lavet deres første økonomaftale. Den var ikke lang, men de to og en halv side satte klare rammer for den kommunale økonomi.

Det skulle vise sig, at økonomaftalen fra 1979 blev det første skridt mod udvikling af et unikt system i den offentlige sektor. Det økonomiske aftalesystem er blevet en institution i det statsligkommunale samarbejde, og det er i dag en af KL's højt prioriterede opgaver at samle kommunerne om den årlige forhandlingsproces. Det sker både for at prioritere de kommunale ønsker og krav til regeringen og for at give håndslag på, at aftalerne kan overholdes.

80'ERNE / KRISE OG FORSONING

Kommunalpolitikerne fik en brat opvågning til de økonomiske realiteter. Fra høj vækst i slut 70'erne startede 80'erne i krise. Arbejdsløsheden var høj, og gælden til udlandet kraftigt voksende.

Den socialdemokratisk ledede regering under Anker Jørgensen ville have kommunernes vækst ned på 2% i 1981 og 1% i 1982. Det var noget af et fald, når væksten i kommunernes udgifter i 1979 var 8,7%, og deres personaleforbrug fra 1978 til 1981 voksede med 25,8%.

Den økonomiske krise kom til at præge samarbejdet mellem KL og staten hele årtiet, som begyndte med konflikt og sluttede i forsoning. KL lagde alle kræfter i at sikre princippet om kompetence og økonomisk ansvar. Hvis kommunerne skulle spare nyttede det ikke, at staten bandt kommunerne til en masse udgifter med lovgivning og regler.

Thorkild Simonsen (A) fra Aarhus Kommune var i oktober 1979 blevet KL's formand, og han blev i 1982 afløst af Evan Jensen (V) fra Lejre Kommune med Simonsen som næstformand. De to dannede et tæt makkerpar gennem 80'erne, og de gav på skift som formand og næstformand regeringerne et stærkt mod- og medspil.

Der føgnister

Men de havde også nogen at bøje arm med. Poul Schlüter overtog i september 1982 regeringsmagten, og han satte den markante V profil Britta Schall Holberg i indenrigsministerstolen og i spidsen for en betragtelig nedskæring af kommunernes bloktilskud.

Britta Schall Holberg veg ikke tilbage fra ret meget. Hun kunne sætte sig igennem, og det gjorde hun - højlydt. I hvert fald hvis man spørger de daværende kommunalbestyrelser.

Den nye regering lagde i efteråret 1982 ud med en reduktion af bloktilskuddet med to mia. kr., og det havde effekt. Kommunernes nettodriftsudgifter faldt med 2,4% fra regnskab 1982 til regnskab 1983.

Reduktion af bloktilskuddene fortsatte og i perioden 1983-85 var der skarpe meningsudvekslinger mellem KL og regeringen. De kulminerede ved juletid 1985 med økonomiske sanktioner. Kommunerne fik en krone-for-krone-straf for overskridelse af deres vækstramme og en 20 % afgift på anlægsudgifter. Det var hård kost.

1500 forenklings- og spareforslag

Til gengæld lyttede regeringen seriøst på KL's krav om handlemuligheder. Regeringen udarbejdede sparekataloger og inviterede kommunerne til at komme med regelforenklingsforslag. Det blev til 1500 forslag.

”Det skal være lettere at være dansker”, var Schlüter-regeringens motto, og det gjaldt også kommunalpolitikere. Derfor bandt Schlüter sine ministre op på, at de efter hvert regeringsmøde skulle orientere befolkningen og kommunerne om deres forenklingresultater. Statsministeren lancerede ”En god nyhed om ugen”.

Potentialet i regelforenklingen var stort, og ideen blev godt modtaget af KL og kommunerne, selv om resultaterne ikke stod mål med forventningerne. Professor Jørgen Grønnegaard Christensen beskrev forløbet på følgende måde:

“ Kommunerne blev lokket ind i et spil, hvor de store gevinster var stillet i udsigt, men da første trækning fandt sted i 1983 var der kun små gevinster og mange nitter ”

Frikommuner

Mens Thorkild Simonsen og Evan Jensen kæmpede med Britta Schall Holberg om pengene, stod de sammen i overbevisningen om kommunestyrets værdi og behovet for et stærkt lokalt demokrati. Muligheden for lokalt at træffe de vigtige beslutninger tæt på borgerne, vel at mærke uden ”statslig barnepige” til at kontrollere.

Britta Schall Holberg tog sine sværdslag med den statslige cirkulærestyring. Når kommunerne skulle påtage sig det politiske ansvar for de økonomiske reduktioner, skulle de også have kompetencen til at træffe beslutningerne om, hvordan det skal ske. Det var et synspunkt, KL-politikerne kunne forstå.

Hun annoncerede ud af det blå på KL's delegeretmøde i 1984 et fri-kommuneforsøg. Hun havde fået inspiration til ideen i Sverige, og uden forudgående konsultationer blev ideen skudt af. KL tog godt imod den, og over en fireårig forsøgsperiode blev der formuleret 692 forslag fra kommunerne.

KL har siden da opfordret skiftende regeringer til at anvende frikommunereds-kabet, når der skal høstes erfaringer med regelforenkling. Det har ført til flere runder med frikommuneforsøg også helt aktuelt i 2020. Men ikke alle forsøgsideer har fået grønt lys. Professor Erik Albæk analyserede frikommuneforsøget i 80'erne og konkluderede,

“ at 167 forslag hang fast et eller andet sted, fordi kommunerne ikke ”orkede” at kæmpe sig igennem langsomme og ressourcetrævede for-handlinger med fagministerierne ”

Forsoning

Der var i første halvdel af 80'erne politisk debat i kommunerne om regeringens sparepolitik. Hvad skulle kommunalpolitikkerne lægge politisk ryg til? KL's politikere tog klar stilling i den debat: Et stærkt lokalt demokrati kan kun fastholdes, hvis de lokalt folkevalgte også tager ansvar for de svære beslutninger, herunder besparelser når kassen er tom.

Til gengæld står kommunerne så meget desto stærkere, når der argumenteres for, at de også skal have kompetencerne til at beslutte de lokale løsninger, der matcher de penge, der er til rådighed. Derfor lagde KL meget arbejde i at stille forslag om, hvor og hvordan der kunne flyttes mere beslutningskompetence til kommunerne.

Det var ledetråden i KL for sidste halvdel af 80'erne. I maj 1986 forsonedes regeringen og kommunerne og indgik aftale med den såkaldte ”Fælleserklæring”. KL tog medansvar for en stram kommunal økonomi de kommende år, og staten strammede gevaldigt op på sine procedurer og vejledninger. Alle ministerier blev forpligtede på at drøfte konsekvenser af henstillinger, vejledninger mv. med KL, også selv om de ikke var bindende.

Regeringen sagde også ja til KL's forslag om at gennemgå alle større kommunale udgiftsområder (Lotz udvalgene), hvor der efter kommunernes opfattelse kunne tilvejebringes bedre styringsmuligheder. Dette arbejde blev et fundament for det økonomiske aftalesystem.

En skelsættende aftale

Hvad handler økonomiaftalernes håndslag egentlig om? Er forhandlingen alene en armbøjning om vandstanden i kommunkassen? Det er der et godt svar på, når man studerer aftalen fra 29. juni 1988, der handler om alt andet end kroner og øre.

Der blev f.eks. aftalt mere fleksible regler på dagtilbudsområdet, integrerede plejeordninger, lempelse af reglerne om skole-nedlæggelser, ændringer af skolestyrelsesloven så kommunerne kan fravælge at have en skolekommission, opstramning af til-delingskriterier for friskoler og folkeoplysningsloven m.v.

Håndslaget handler om, at kommuner tager ansvar for de nationale hensyn ikke mindst de økonomiske, og at de til gengæld får vide rammer og handlemuligheder til at realisere dem. Det økonomi-

ske aftalesystem er på den måde blevet et forum for samordning mellem to politiske forvaltningsniveauer i det danske samfund.

Det kollektive element i aftalesystemet forpligter den kommunale sektor under ét, men giver den enkelte kommune mulighed for at agere ud fra egne behov og præferencer.

Konsensuspolitikken

Thorkild Simonsen og Evan Jensen var i 80'erne ikke bare et makkerpar i de hårde forhandlinger med regeringerne. De var også eksponenter for et kommunalt sammenhold.

KL's bestyrelse lod ikke landspolitiske uenigheder præge debatten i bestyrelsen. Den samlede sig om det, der var enighed om på tværs af kommuner, nemlig hvad der gavner kommunestyret og det lokale demokrati. Det var ledetråd for politikken.

Bestyrelsen bestræbte sig på at udtrykke det fælleskommunale synspunkt. På et større politisk møde i Grenaa med Thorkild Simonsen på talerstolen var der engang følgende hviskende ordveksling på bageste række mellem to kommunalpolitikere fra Fremskridtspartiet og SF:

“ Det er overraskende med Thorkild”, sagde fremskridtsmanden, ”han er socialdemokrat, men jeg er næsten altid enig med ham”, hvortil SF'eren, replicerede, ”ja, det er underligt, sådan har jeg det også”

International misundelse - DUT

Ekspanstive kræfter i fagministerierne realiserede efter 1970 deres gode ideer ved at sende pålæg og udgiftskrævende vejledninger til kommunerne. Ministerierne behøvede ikke selv en bevilling, men kunne sende regningen for ideerne videre. Det var en del af forklaringen på kommunernes udgiftsvækst i 70'erne. Da pengene forsvandt i 80'erne, protesterede KL og kommunerne voldsomt.

I 1984 aftalte KL og regeringen derfor det såkaldte DUT-princip, der indebærer, at kommunerne under ét skal kompenseres krone for krone ved nye opgaver og regelændringer. Pengene

tages principielt fra det pågældende ministeriums totalramme. Og omvendt, når en opgave flytter bort fra kommunerne.

DUT-princippet har siden gjort det sværere at komme ”under radaren”, når cirkulærer og vejledninger kræver merudgifter i kommunerne, og det har også givet KL og kommunerne en ”vogterrolle” overfor nye udgiftsdrivende forslag. En rollefordeling, som skiftende finansministre er ganske tilpas med.

Kommunale foreninger i andre europæiske lande har kigget på DUT modellen med misundelse, og flere finansministerier har studeret den for at kopiere en model til at understøtte økonomisk disciplin i både stat og kommuner.

Bedre service til borgerne

Stram økonomi og flere frihedsgrader til kommunalbestyrelserne flyttede fokus fra ”mere af det samme” til ”mere for skattekrone”. Nytænkning og udvikling prægede derfor sidste halvdel af 80'erne.

KL udgav i slutningen af 80'erne mange debatoplæg om velfærdsområderne, hvor nye løsninger og omstillinger præsenteres med kommunale eksempler. Debatoplæggene havde også til formål at binde helt lokale udviklingsinitiativer sammen med udvikling af den nationale politik.

Studerer man KL's beretninger til de årlige delegeretmøder i slutningen af 80'erne fremhæves bl.a. følgende fra KL's interessevaretagelse overfor staten og samarbejdet med kommunerne:

- Ældrepolitikken bliver omlagt fra store institutionsløsninger til en lang stærkere indsats i borgernes eget hjem
- Tidligere ”pasningstilbud” får mere fagligt indhold og de sociale pasningsforanstaltninger for skolebørn flyttes til skolerne, så tilbuddene kan kobles mere til skoledagen, og så ressourcerne kan udnyttes bedre
- De mange store institutioner på socialområdet begynder gradvist at omstilles mod tilbud, der fokuserer mere på

borgerens specielle situation og med inddragelse af borgerens nære miljø

- Fritidspolitikken nytænkes fra den hidtidige statslige detailstyring af tilskud og deres anvendelse, hvor KL og kommunerne foreslår en langt bredere lokal inddragelse i beslutningerne om, hvordan fritidspolitikken tilrettelægges
- Kvalitet i folkeskolen blev debatteret med kommunale forslag om at fjerne den meget detaljerede statslige regelstyring af skolernes daglige undervisning. Beslutningerne skulle decentraliseres til kommunerne og til den enkelte skole, og den bureaukratiske styring med skolekommission, skolenævn og lærerråd skulle forenkles

Stor borgerinddragelse

KL stillede allerede fra 70'erne konsulentbistand til rådighed for medlemskommunerne. Det gav KL en vigtig kontakt til kommunernes maskinrum, som foreningen kunne bruge i interessevaretagelsen overfor staten. Det gav også KL en tæt føling med udviklingstendenser i kommunernes arbejde.

Der blev i 80'erne over hele landet eksperimenteret med at få borgerne tættere på beslutningerne. Fremtidsværksteder kom f.eks. på mode. I nogle tilfælde deltog flere hundrede borgere over flere dage på at beskrive de fremtidige visioner på et område. I Ballerup Kommune fx på skoleområdet.

Borgere blev også mere inddraget i de konkrete løsninger. I 80'erne var der i mange kommuner ventelister til dagtilbud for børn, men ingen penge til udbygning. I en kommune som Visenbjerg udenfor Odense gik borgerne i de små landsbyer Skalbjerghøj, Andebølle og Skallebølle sammen med kommunen om at finde praktiske løsninger i eksisterende bygninger.

Og i arbejdet med de nye kommuneplaner blev samtlige foreninger, organisationer og andre lokale aktører ofte systematisk inddraget i planlægning af kommunens fremtid.

Eksemplerne illustrerer, at borgerinddragelse var et stort tema i KL's konsulentbistand til kommunerne i 80'erne.

Fra forvaltning til servicevirksomhed

Ved årtiets slutning så kommunerne noget anderledes ud end ved dets start. Bureaukrati og regelstyring havde ved årtiets start præget forholdet mellem staten og kommunerne, men bestemt også kommunernes egen interne styring.

Det blev der lavet om på. I slutningen af 80'erne var der en bølge af decentralisering til de kommunale institutioner. Selvforvaltning og "En pose penge princippet" blev den nye norm i kommunerne, hvor professionel ledelse erstattede regler. KL fik staten til at ændre de detaljerede bevillingsregler, så vuggestuen ikke længere skulle bede om lov til at flytte en bevilling fra legetøj til bleer eller omvendt. Borgmester Knud Olsen (A) fra Skive Kommune formulerede det på følgende måde i 1986:

“Jeg er noget mere tryk på elevernes vegne, hvis beslutningen om anvendelse af tolærerordningen på klassetrin og fag træffes på skolen og ikke i centralforvaltningen via en regel. Det samme gælder prioriteringen mellem kontoen for undervisningsmidler og lejrskoleophold, som vores bogholder ikke har meget føling med”

KL fik også Styrelsesloven blødt op, så lokalpolitikkerne kunne eksperimentere med nye udvalgsstrukturer i deres politiske ledelse. Mange kommuner afprøvede nye modeller for udvalgsstrukturer. De nye initiativer handlede både om, hvordan lokalpolitikkerne kunne få en bedre politisk styring af opgaverne, og hvordan de kunne få bedre politiske arbejdsvilkår.

KL lagde i et debatoplæg fra 1989 op til styrket ledelsesudvikling, mere ligestilling og mere fleksible overenskomster. Det sidstnævnte tema indeholdt bl.a. forslag om helt nye tjenestetidsregler for lærerne. Det præsenterede KL som det politisk vigtigste mål for de kommende år med henblik på at skabe fornyelse og kvalitetsudvikling i folkeskolen.

Lærernes arbejdstid skulle efter KL's opfattelse ikke længere styres af detaljerede centralt fastlagte overenskomstregler fra København, men derimod – som på andre arbejdspladser – gennem god lokal ledelse på skolerne under behørig hensyntagen til lærernes særlige arbejdsvilkår. Det blev et tilbagevendende tema de næste 25 år.

90'ERNE / BÆREDYGTIGHED UNDER PRES

Ved indgangen til 90'erne var arbejdsløsheden 12%, men gode internationale konjunkturer kom til at præge den økonomiske udvikling og dermed også forholdet mellem staten og kommunerne.

De hårde forhandlinger mellem KL og regeringen i 80'erne om besparelser blev erstattet af andre emner. Kommunerne blev kraftigere integreret i den offentlige økonomi fx med større ansvar for medfinansiering af indkomstoverførsler. Kommunerne blev samtidig skærmet for større konjunktursvingninger ved indførelse af den såkaldte budgetgaranti, som KL og regeringen indgik aftale om. Der blev også gennemført en statsgaranti for udviklingen i kommunerne indkomstgrundlag.

De økonomiske aftaler afspejlede også, at staten og kommunerne i 90'erne udviklede et tættere samarbejde om nationale mål på velfærds- og myndighedsområderne. Det var KL's holdning, at kommunernes større kompetence på alle væsentlige opgaveområder også forpligtede til at tage et medansvar for at realisere de nationale mål, som skiftende regeringer formulerede.

Tamilsagen førte til regeringsskiftet i januar 1993. Schlüter regeringen trådte tilbage, og Poul Nyrup Rasmussen (A) indtog statsministeriet og blev der resten af årtiet.

Fra passiv til Aktiv

"Både menneskelige og økonomiske hensyn taler for at satse på aktivisering frem for passive forsørgelsesydelse". Det var en af over-

skrifterne i KL's politiske beretning til delegeretmødet i 1991. Aktivisering blev et hovedtema i den politiske ideudvikling både i kommunerne og i staten.

Det skete i kommunernes ældrepolitik, i arbejdet med unge ledige og i beskæftigelsesindsatsen generelt. Aktivisering blev i 90'erne en ledetråd, der trak lange politiske spor ind i de to næste årtier.

Socialreformkommissionen havde i 1969 skrevet, at man gennem tilskud burde give kommunerne "positiv tilskyndelse" til udbygning og revaliderende foranstaltninger, men samtidig også "negativ tilskyndelse" gennem deltagelse i finansieringen af invalidepension og sociale kontantydelse. Den filosofi kom til at præge lovgivningen og det statslig-kommunale samarbejde ikke bare i 90'erne, men helt frem til i dag.

Lykketoft og førtidspensionen

Nyrup-regeringerne gjorde aktivisering til en ledetråd, og dens finansminister Mogens Lykketoft omsatte den til praktisk politik overfor kommunerne.

KL's forslag om en mere aktiv arbejdsmarkedsindsats understøttede også en kommunal kompetence til at tilkende førtidspension. Det indgik KL og regeringen en aftale om skulle ske fra juli 1998. Det var ikke en del af aftalen, at refusionen til kommunerne for førtidspensionsudgifter skulle sættes ned, men det tog Lykketoft initiativ til i 1999, hvor refusionen blev nedsat til 35 pct.

Helt efter hensigten reagerede kommunerne med at styrke aktiveringsindsatsen og holde lidt mere igen med den passive forsørgelse, herunder tilkendelse af førtidspension.

Kommunerne måtte dog straks lægge ryg til socialminister Karen Jespersens skarpe bebrejdelser på avisernes forsider over kommunernes aktive politik. KL fandt denne kritik noget upassende i lyset af, at kommunerne loyalt fulgte op på regeringens politik.

Bestyrelsen sendte derfor daværende KL-formand borgmester Anker Boye fra Odense Kommune – der var formand fra 1998 til 2002 - til finansministeren med en klage over, at regeringen med den ene hånd tvang kommunerne til aktivering, mens regeringens anden hånd skældte kommunerne ud, for loyalt at gøre som regeringen ønskede. Lykketoft havde på mødet stor forståelse for kommunernes indignation, men konstaterede også, at det kommunale system bestemt er velfungerende. Han var godt tilpas med kommunernes beslutninger og over at have de politiske omkostninger lidt på afstand.

Senere regeringer anvendte de kommende årtier – ligesom Nyrup og Lykketoft – aktiveringspolitikken til at involvere kommunerne mere i arbejdsmarkedsindsatsen.

Beslutninger i Bruxelles og demokratier i øst

I KL's årlige beretninger prægede det internationale perspektiv starten af 90'erne. KL og mange kommuner var involveret i at bistå kommuner i de frigiorte østeuropæiske lande og de tre baltiske stater.

Der var i disse lande ingen tradition for en stærk decentral forvaltning, så nivalgte lokalpolitikere og embedsmænd kom på besøg og så med forbløffelse på dansk kommunestyre. KL og en del kommuner var involveret i konkrete udviklingsprojekter især i de baltiske stater og Polen – med støtte fra statens "Investeringsfond for østlandene".

Efter Maastricht-afstemningen i 1992 var der i KL også stort fokus på, om den nye traktat ville udfordre den danske kommunestyremodel. Ikke mindst hvilke beslutninger med konsekvens for kommunerne der ville flytte til Bruxelles? Det var der

på daværende tidspunkt stor usikkerhed om, og KL ønskede at være på forkant i sin interessevaretagelse.

EU's regionsudvalg har fra 1994 fungeret med danske kommunalpolitikere som medlemmer. Siden da har KL koordineret synspunkter med andre kommunale foreninger i Skandinavien og især i Tyskland, Holland og England, når EU har "kommunale" sager på deres dagsorden.

Kompetence og økonomisk ansvar

Tildeling af førtidspension var langt fra den eneste sag, hvor KL i 90'erne argumenterede for større sammenhæng mellem kompetence og økonomisk ansvar.

På det specialiserede sociale område var der delt finansiering mellem kommunerne og amterne. Det var et stort og tilbagevendende tema i de politiske forhandlinger fra 80'erne og helt frem til reformen i 2007.

KL argumenterede for større sammenhæng, fordi delt ansvar og delt finansiering var en stor barriere for et helhedssyn i de specialiserede sociale indsatser. Det blev med stigende vægt et af argumenterne for, at kommunerne skulle have større økonomisk bæredygtighed, og det var derfor med til at pege frem mod den næste kommunalreform.

Også på folkeskoleområdet var sammenhæng mellem kompetence og økonomisk ansvar et tema, men på en lidt anden måde. På trods af kommunernes ansvar for folkeskolen var arbejdsgiveransvaret for lærerne stadig placeret i staten. Det blev der lavet om på i 1992, hvor KL indgik aftale med regeringen om at overflytte forhandlingskompetencen for lærerne til KL pr. april 1993. Siden da har KL haft forhandlingsretten på kommunernes vegne for alle de store medarbejdergrupper i kommunerne.

Regeringen nedsatte i 1996 en Opgavekommission. Den kom ikke med epokegørende forslag til ændringer, men den bekræftede, at nærhed, demokratisk kontrol og sammenhæng mellem kompetence og økonomisk ansvar fortsat bør være de bærende principper for placering af opgaver i den offentlige sektor.

Borgerens nytte af skattekronen

Opgavekommissionens begrundelser for opgaveplaceringen var de principper, der blev formuleret i 60'erne. Nærhed var et af dem.

Jo tættere beslutningstageren er på borgeren, des mere vil borgerens behov præge prioriteringen, og des bedre kan skattekrone anvendes. Et kommunalt helhedssyn på behovene med mulighed for at prioritere på tværs, giver derfor skattekrone større nytteværdi end et "stift" statsligt søjlesystem.

Det princip illustrerede Haderslevs tidligere borgmester Karen From (V), da hun engang i 90'erne var forsinket til et møde på sit borgmesterkontor. Hun kom pustende ind på kontoret og sagde:

“ Undskyld, men mit møde i det regionale arbejdsmarkedsråd trak ud. Vi havde 8 mio. kr. i overskud på budgettet, og dem skulle vi have brugt, for alle var enige om – også de statslige embedsmænd i rådet – at vi ikke ville sende dem tilbage til ministeriet. Nu går de til et noget overflødig formål her i byen, men tænk hvor stor nytte Haderslevs borgere ville have fået, hvis jeg kunne have anvendt dem på tværs i kommunens budget”

Milliarder til dagtilbud

Dagtilbud til børnene var i starten af 90'erne blevet en af de største udfordringer i kommunernes velfærdsservice. Kvinders erhvervsfrekvens var fra 1970 til 1990 vokset fra godt 50% til knap 75%.

Den udvikling skabte et voldsomt behov for pasningsmuligheder – som det hed dengang – og i starten af 90'erne blev udfordringerne skærpet af et stigende børnetal i resten af årtiet.

Den stramme økonomi i 80'erne havde ikke givet mulighed for, at antallet af tilbud kunne følge med efterspørgslen. Derfor var der et stort ophobet behov, som også landspolitisk var et varmt emne.

Der skulle mange, mange milliarder til at skabe en pasningsgaranti og de begyndte fra 90'ernes start at rulle i en ren udgifts-eksplosion. Flere år i træk var ventelisterne 30.000 børn, selv om den årlige udbygning var på samme niveau. Det prægede økonomiforhandlingerne og KL's formænd (1992-1994) borgmester Hilmar Sølund (A) fra Herning Kommune og borgmester Evan Jensen (V) fra Lejre Kommune (1994-1998) gentog budskabet igen og igen.

De mødte op til de årlige forhandlinger med anmodning om penge til de næste 30.000 børn, hvortil finansministeren modargumenterede, "Jamen de penge har I jo allerede fået sidste år, så hvad har I brugt dem til? Den scene gentog sig mange gange, indtil man ved årtiets udgang nærmede sig 100% dækning med dagtilbud.

Lokal erhvervsudvikling

Lokalpolitikere over hele landet brugte i 90'erne stadig flere politiske kræfter på at udvikle det lokale og regionale erhvervsliv. Ledigheden var meget høj i starten af årtiet, og det var i sig selv en begrundelse, men også at lokal vækst giver kommunens borgere flere muligheder, og kommunekassen større dybde.

Det var derfor også en stor sag for KL at arbejde for flere handlemuligheder i kommunernes erhvervs politik. KL foreslog regeringen at skabe bedre rammer for etablering af nye virksomheder, herunder også at sikre adgang til veluddannet arbejdskraft. Flere kommuner ønskede også at afprøve grænserne for kommunalfuldmagten i deres bestræbelser på at skabe lokale udviklingsaktiviteter.

Initiativerne havde i mange tilfælde også mere regional karakter, idet kommunalt samarbejde blev mere og mere almindeligt. Det så man bl.a. i de 14 kommune foreninger, en i hvert amt. Der var både samarbejde om erhvervsudvikling mellem grupper af kommuner og mellem kommune foreningerne og amtet. KL var i mange tilfælde involveret i at understøtte udvikling af dette samarbejde.

90'ernes samarbejde er videreudviklet og den seneste status fra 2018 viser, hvordan kommunerne i dag er organiseret i ni såkaldte "Business regions" med det formål at skabe vækst og beskæftigelse.

Kvalitet og faglig bæredygtighed

Væksten i dagtilbud var ikke kun kvantitativ. I sidste halvdel af 90'erne blev debatten om kvalitet i offentlig velfærdsservice stærkere og stærkere.

På dagtilbudsområdet opfordrede et flertal i Folketinget i 1995 regeringen til sammen med KL at videreudvikle kvaliteten i dagtilbuddene. Og den opgavesøjle stod slet ikke alene.

Der kom også fokus på kvalitetsudvikling på de specialiserede sociale områder, i miljøindsatsen, i sagsbehandlingen på myndighedsområderne m.v.

Den landspolitiske opmærksomhed på kvalitet gjaldt ikke mindst de mere specialiserede funktioner, hvor kommunerne havde brug for særlig ekspertise, når mere komplicerede sager skulle behandles. Derfor ønskede staten i stigende grad at regulere gennem kvalitetsstandarder og i øvrigt presse kommunerne til bestemte prioriteringer.

KL tog denne handske op i 1998-99 bl.a. ved i medlemskredsen at organisere en debat om, hvordan kommunerne i fællesskab kunne løfte kvalitetsdagsordenen, så visse minimumsstandarder blev overholdt. Der var i KL en politisk betænkelighed ved, at enkelte afvigende kommuner kunne skabe imageproblemer for kommunestyret generelt og dermed legitimere en statslig detailregulering.

Det var en ny og vanskelig rolle for KL, idet de færreste medlemskommuner ønsker at se en løftet pegefinger fra sin organisation. KL's politikere tog denne debat med medlemmerne under overskriften "kærlig kritisk interessevaretagelse".

Det store fokus på kvalitet rejste en generel debat om faglig bæredygtighed – ikke mindst i mindre kommuner. Hertil kom, at mindre kommuner også manglede økonomisk bæredygtighed, hvis kommunerne skulle løfte flere opgaver på velfærds- og overførselsområderne. Den debat om bæredygtighed – fagligt og økonomisk – skulle snart lægge fundament til større beslutninger i starten af 00'erne.

Allinge Gudhjem og Bornholm

I 1999 besluttede de fem daværende kommuner på Bornholm at igangsætte overvejelser om en sammenlægning. De bad KL bistå med analyser, og det skete under overskriften "En ø - én kommune".

Bag denne beslutning lå et ønske om at give Bornholm flere muskler og større handlekraft i et regionalt perspektiv. Men debatten om bæredygtighed var for flere borgmestre også en del af beslutningen.

Den daværende venstreborgmester Harald Kjøller i Allinge-Gudhjem Kommune var en mand, der vidste, hvad hver allingebo tænkte, og som kendte værdien af de små kommuner. Han havde et skudsmål som retscaffen, hårdtarbejdende og med evnen til at se et problems kerne.

Da Harald Kjøller en dag under analysearbejdet blev spurgt, hvorfor han havde startet overvejelserne om en sammenlægning var svaret:

“Jeg har nu tre gange forsøgt at nedlægge den mindste skole, men forgæves. Som borgmester vil jeg ikke længere tage ansvar for den undervisningskvalitet, vi byder børnene på den skole. Vi skal have mere nøgternhed i de helt nære beslutninger, og vi skal på Bornholm rykke tættere sammen. En sammenlægning giver os begge dele”

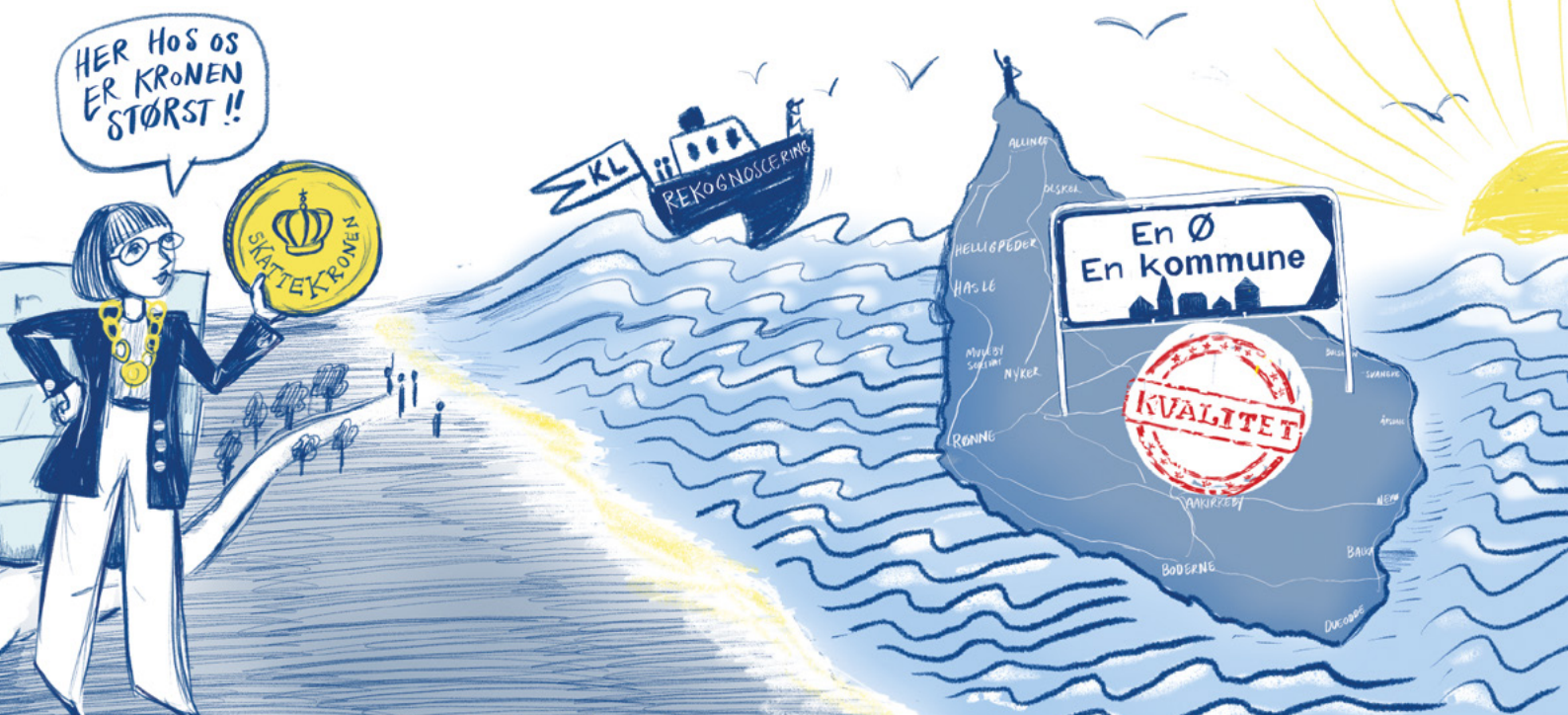
Den 29. maj 2001 stemte 73,9% af den bornholmske befolkning for en sammenlægning.

KL-oplæg om "Kommunerne for Fremtiden"

I 1999 udsendte KL debatoplægget "Kommunerne for Fremtiden", og det blev grundlag for en debat i de 14 kommuneforeninger, hvor i alt 1400 kommunalpolitikere deltog.

125 kommuner sendte efter debatten ideer og inspiration til KL. Kommunernes forslag handlede for det første om, hvordan stigende forventninger fra borgerne og stigende regulering fra staten sætter kommunerne under pres. For det andet om nye redskaber i opgaveløsningen som f.eks. kommunale samarbejder, egentlig kommunesammenlægninger, udlicitering og nye digitale redskaber. Og for det tredje om mulighederne for at udvikle det lokale demokrati.

Den debat såede mange frø til de forandringer, der kom til at præge næste årti.

00'ERNE / STORE REFORMER

Kommunalreformen i 2007 var en hurtig "big-bang reform". Det er konklusionen i en international analyse fra 2010. Danmark fik en helt ny kommunestruktur og en ny opgavefordeling i den offentlige sektor.

Ved årtusindskiftet var der imidlertid ingen reform på den nationale dagsorden. Ved Folketingsvalget i 2001 var det slet ikke et valgtema. Og da den nye Fogh Rasmussen-regering indtog ministerkontorerne i november 2001, var det ikke i regeringsgrundlaget.

Men i sommerens agurketid i 2002 sprang låget af dåsen, og regeringen nedsatte kort efter Strukturkommissionen. Fem år efter var der gennemført en stor struktur- og opgaverreform. Det var uhørt set i forhold til internationale erfaringer,

Hvordan gik det til, at så omfattende en reform blev besluttet og sat i værk så hurtigt med så stor opbakning fra kommunalpolitikere?

Jorden var gødet

Forklaringen skal måske findes i 90'ernes sene udvikling. I hvert fald havde mange toneangivende kommunalpolitikere fokus på behovet for større faglig og økonomisk bæredygtighed i kommunerne.

De frygtede, at manglende bæredygtighed ville føre til en skillevej, hvor opgaverne gradvist blev flyttet bort fra kommunerne

og i stedet samlet i staten og de daværende amter. En sådan udvikling med stadig smallere opgavevifte og stærkere statslig sektorstyring ville føre til et mere ceremonielt kommunestyre – mente mange, også i KL.

I 2002 overtog borgmester Ejgil W. Rasmussen (V) fra Gedved Kommune KL's formandspost efter Anker Boye. I KL's bestyrelse var den kommunale struktur naturligvis et dominerende og et svært politisk tema, men bestyrelsen samlede om det hovedsynspunkt, at strukturen bør afhænge af de opgaver, som kommunerne skal løse. Større fremtidigt opgaveansvar begrundede en strukturreform.

Derfor kom der stor opmærksomhed på, hvad en opgaverreform eventuelt skulle indeholde. Her var især de specialiserede sociale opgaver i fokus, men også beskæftigelses- og sundhedsopgaverne blev drøftet.

De sociale og sundhedsmæssige opgaver

Siden 70'erne havde den delte finansiering mellem kommuner og amter på det sociale område været til debat. KL havde argumenteret for en mere klar ansvarsfordeling med større kompetence til kommunerne. Den delte finansiering var nemlig et brud på de finansielle grundprincipper, og den forvred indsatserne.

I 2002 blev der taget et skridt med indførelsen af den såkaldte "grundtakstmodel", som KL og Amtrådsforeningen blev enige om, og som regeringen efterfølgende gennemførte. Kommunerne fik ansvaret op til en vis beløbsgrænse, mens amterne tog over i de dyrere sager.

Med dette skridt var der ikke langt til at foreslå, at kommunerne skulle have det fulde ansvar, hvis bæredygtigheden var til stede. Det blev KL's position.

KL foreslog også, at kommunerne skulle spille en større rolle på beskæftigelsesområdet og på sundhedsområdet med en stærkere forebyggende indsats. Synspunktet på sundhedsområdet var, at når der er store forskelle mellem kommunerne i befolkningens sundhedstilstand, kalder det på varierende forebyggende indsatser hen over landet. Her har kommunerne deres styrke.

Med KL's forslag om flere opgaver til kommunerne blev begrundelserne for sammenlægninger af de mindste kommuner stadig stærkere.

Vingsted mødet

Strukturkommissionen blev nedsat i 2002, og den offentliggjorde sine forslag den 9. januar 2004. Indenrigs- og Sundhedsminister Lars Løkke Rasmussen havde inviteret alle kommuner og amter til præsentation og debat om betænkningens forslag i Vingsted i den smukke ådal vest for Vejle.

En del borgmestre gik ind ad døren til Vingstedcenteret den morgen med fornemmelsen af, at det med strukturreformen nok gik over, men inden de forlod mødet, var de første paringsdansere i gang foran et rekordstort antal tv-kameraer.

I juni indgik regeringen forlig med Dansk Folkeparti om en struktur- og opgavereform, og kommunerne fik et halvt år til at finde sammen i nye kommuner med mindst 20.000 indbyggere. Tidligere formand for KL Thorkild Simonsen blev af forligspartierne udnævnt som opmand i sammenlægningerne i tilfælde af, at lokale forhandlinger gik i hårdknude.

Selv om der ved indgangen til 2005 var udestående spørgsmål gik processen forbløffende smertefrit. I en frivillig proces – hvor nogle nok frygtede at blive bænkevarmere – fandt kommunerne sammen, endda i kommunistørrelser, der overraskede de fleste.

I 1970 var der i alt 277 kommuner, og i 2007 var antallet reduceret til 98 med en gennemsnitsstørrelse på ca. 55.000 indbyggere.

Det var en meget stor opgave i KL at bistå med vejledninger til den praktiske sammenlægningsproces, der prægede kommunernes arbejde stærkt i midten af 00'erne

Store opgavereformer

Næsten 30 års debat om placering og finansiering af de sociale opgaver fandt med reformen sin løsning. Både ansvar og finansiering blev samlet hos kommunerne. Det indebar, at normal- og specialområdet kunne ses i helhed og prioriteres under ét.

Det gav i de følgende år anledning til stor udviklings- og omsstillingsaktivitet i de sociale tilbud. Kommunerne overtog flere af de amtslige institutioner, end man havde forventet, og der blev skabt et tættere kommunalt samarbejde om opgaverne.

KL iværksatte mange udviklingsaktiviteter også om kommunernes samarbejde på det sociale område. Det gjorde KL også på sundhedsområdet, hvor kommunerne fik en stærkere forebyggende rolle. Genoptræning og sundhedsfremme blev kommunale opgaver og for at understøtte denne rolle, blev kommunerne finansielt medansvarlige for sygehusene gennem den såkaldte medfinansiering på sundhedsområdet.

Med lidt forsinkelse gennemførtes også en kommunalisering af beskæftigelsesområdet. Som led i finanslovsforliget for 2009 fik kommunerne ansvar for beskæftigelsesindsatsen og også et finansieringsansvar for a-dagpenge.

Men der var også opgaver, der gik den anden vej. I forbindelse med kommunalreformen blev skatteligningen overført til staten. Tidligere var der i ligningsopgaven en begrundelse for lokalkendskab, men i takt med digitaliseringen var dette behov reduceret, og mange kommunalpolitikere mente, at det var rigtigt at overføre opgaven til staten. Det var dog svært for KL og regeringen at blive enige om, hvor mange penge kommunerne skulle aflevere for flytning af opgaven. Statens skøn for hvor meget kommunernes udgifter ville falde ved at aflevere opgaven, hørte efter KL's opfattelse hjemme i fantasiens verden.

Flytning af inddrivelsesopgaven til staten var der stor uenighed om. Den er forblevet et forhandlingstema mellem KL og regeringen helt til i dag, fordi det 15 år efter opgaveflytningen

endnu ikke er lykkedes at etablere et velfungerende statsligt inddrivelsessystem. Mange kommuner har derfor – efter aftale med staten – genetableret egne inddrivelsesfunktioner på flere områder.

Global finanskriser

Midt i kommunernes arbejde med at omsætte reformerne i praksis blev Danmark ramt hårdt af den internationale finanskriser i efteråret 2008.

Højkonjunktureren i 00'ernes første halvdel blev derfor i sidste halvdel afløst af økonomisk kriser. På KL's regionale møder i foråret 2009 udtrykte kommunalpolitikere fra alle egne af landet stor vilje til at tage deres del af ansvaret for en genopretning af økonomien, og at det skulle præge KL's forhandlinger med regeringen.

Men kommunerne stod også midt i en vanskelig fusion med nabokommunerne, og krisestemningen kunne ikke forhindre, at kommunernes regnskab for 2009 sprængte budgetterne markant. Forklaringen var, at der var et stort pres for at harmonisere serviceniveauerne i de sammenlagte kommuner på højeste fællesnævner.

Man gik som udgangspunkt efter at harmonisere på gennemsnittet i sammenlægningsgrupperne, men da det kom til stykket, var det politisk svært - især på ældreområdet og det specialiserede sociale område - at reducere en hidtidig kommunes service markant.

Den erfaring havde man allerede gjort ved kommunesammenlægningen i 1970, og historien gentog sig med 2007-reformen.

Derfor sluttede 00'erne med en meget stram sanktionslovgivning overfor kommunerne. Den globale finanskriser skulle håndteres, og det krævede stram økonomisk disciplin, mente

regeringen og et stort flertal i Folketinget. KL forsøgte forgæves at bløde den statslig styring op. I stedet etablerede KL og kommunerne et helt nyt kommunalt samarbejde kaldet "den faseopdelte budgetlægning", hvor borgmestrene gik sammen om en tæt koordinering af budgetterne. Målet var at overholde økonomiaftalerne og undgå statslige sanktioner. Det samarbejde kom til at præge 10'erne, men herom senere.

Fælleskommunalt kvalitetsprojekt

Ligesom i 90'erne var kvalitet i velfærdsservice og myndighedsbehandling på dagsordenen. Det var et af målene med reformen i 2007, at den skulle bidrage til højere kvalitet, og regeringen tog initiativ til en kvalitetsreform, der bl.a. omfattede en trepartsaftale med KL, Danske Regioner og lønmodtagerorganisationerne.

Kommunerne ønskede at bruge strukturreformen til selv at sætte en kvalitetsdagsorden, og KL organiserede derfor et fælleskommunalt kvalitetsprojekt, hvor 93 kommuner deltog i et fælles samarbejde om gode ideer under fire overskrifter, nemlig

- Mere kvalitet i kerneydelserne
- Attraktive arbejdspladser
- God ledelse
- Bedre styring og dokumentation

Endemålet var bedre service til borgerne, der i disse år også mødte en mere digital offentlig sektor. Digital borgerbetjening skabte store omstillinger – både for borgerne og for kommunerne.

Salg af KMD

30 år efter dannelsen af Kommunedata var der udviklet et marked for it og digitale ydelser. Kommunerne havde nu mange muligheder for valg af leverandører. Samtidig var lovgivningen om udbudspligt skærpet. KL mente derfor, at det var nødvendigt at sælge KMD.

Det skete i 2008 med det mål at frigøre kommunerne fra KMD's monopolstatus, men samtidig også undgå at havne i lommen på det private monopol, der risikerede at opstå med salget.

Midlet var at give kommunerne større muskler, når de skulle efterspørge nye løsninger og systemer. KL's formand fra 2006 til 2010 borgmester Erik Fabrin (V) fra Søllerød Kommune (Efter reformen i 2007 Rudersdal Kommune) inddrog svenske kommuners erfaringer med salget af deres Kommunedata nogle år før. Erik Fabrin fremhævede bl.a. følgende råd fra svenskerne:

“ Sørg for at gå sammen, når I skal købe nyt. Det overså vi, og de nye ejere af Kommunedata i Sverige gik fra kommune til kommune og tørrede dem! Uden volumen i efterspørgslen kan I ikke tiltrække ny leverandører, og så bliver den enkelte kommune taber. Et privat monopol er værre end et offentligt ”

I en bred debat mellem alle kommuner blev man enige om at etablere et nyt fælleskommunalt selskab KOMBIT med i princippet den modsatte funktion af Kommunedata. Den svenske fejl skulle ikke gentages.

I 70'erne var der ikke et marked med løsninger til kommunerne og derfor skabte de sammen en udbudsorganisation, der kunne levere løsninger. I 00'erne skulle kommunerne derimod handle i fællesskab overfor et stærkt marked, og derfor skabte de en efterspørgselsorganisation med muskler.

Fem kommunekontakttråd (KKR)

Selv om kommunerne blev større, blev der i 00'erne ikke mindre tværkommunalt samarbejde – tværtimod. Kommunerne udviklede et tættere samarbejde om mange opgaver med et tværkommunalt perspektiv.

KL etablerede med reformen fem kommunekontakttråd (fem KKR) – ét i hver regionsgeografi – som en del af KL's organisati-

on. Her samarbejder kommunerne om sundhedsaftaler, vækst- og erhvervsudvikling, trafikkselskaber, klima, rammeaftaler på socialområdet m.v.

Områderne er alle kendetegnet ved, at de ikke respekterer kommunegrænserne, men forudsætter samarbejde på tværs for at udvikle de bedste løsninger. Alle kommuner er med i ét af de fem KKR. Det er kommunalbestyrelsen, der har beslutningskompetencen på områderne, og opgaven for KKR er at finde løsninger, som alle kommuner kan se sig selv i.

De fem KKR spiller – indenfor deres kerneområder – også tæt sammen med resten af KL. Det gælder, når der er brug for at finde de fælles veje i interessevaretagelsen, og når alle kommuner skal stå sammen om at løfte en opgave, hvor kommunerne har forpligtet sig på nationale mål.

Kunne det være gået anderledes?

På mange måder var reformen i 2007 en fuldbyrdelse af det idegrundlag og de principper, der lå bag kommunalreformen i 1970.

Princippet om kompetence og økonomisk ansvar blev realiseret på de centrale kommunale velfærdsopgaver. Princippet om at den besluttende myndighed skal have ansvar for helheden blev også gennemført, fx at se normal- og specialområdet under ét. Og kommunerne fik både økonomisk og faglig bæredygtighed til at medfinansiere indkomstoversførsler.

Men kunne det være gået anderledes? Svaret er: formodentlig ja! Ved årtusindskiftet nærmede man sig grænsen for de mindre kommuners bæredygtighed, og alternativet til reformen i 2007 var efter manges opfattelse ikke status quo. KL frygtede i starten af 00'erne et scenarie med gradvis centralisering og indskrænkning af kommunalbestyrelsernes kompetencer. Et valg – på sigt – mellem kommunalpolitikere med stort ansvar og kompetence eller embedsmænd i statslige søjler.

Mange politikere i KL betragtede derfor reformen i 2007 som nødvendig for at fastholde et stærkt kommunestyre.

10'ERNE / SAMARBEJDE PÅ TVÆRS

Det seneste tiår blev både indledt og afsluttet med en global krise. Genopretningen af dansk økonomi efter den globale finanskrise prægede første halvdel af 10'erne, og en lille måned inden KL's 50 års mærkedag den 1. april 2020 lukkede COVID-19 pandemien Danmark ned.

Lokalpolitikkerne gennemførte en meget stram økonomisk styring i første halvdel af 10'erne. Så stram, at KL og kommunerne for første gang måtte lægge øre til statslige sanktionstrusler, hvis de ikke brugte flere penge. Det var ikke sket før.

Den stramme styring blev hjulpet godt på vej af den Budgetlov, som et bredt flertal i Folketinget vedtog i maj 2012. Den var forberedt under regeringen Lars Løkke Rasmussen og blev vedtaget under regeringen Helle Thorning-Schmidt, der trådte til i oktober 2011.

Borgmestrene samarbejder

Borgmestrene indledte i 2010 et tæt samarbejde. De ville sikre, at økonomiaftalerne med regeringen blev overholdt, så ingen kommuner blev straffet af statens sanktioner.

KL's formand fra 2010 til 2012 Jan Trøjborg (A) fra Horsens Kommune igangsatte samarbejdet, der fik den indforståede overskrift "Den faseopdelte budgetlægning". Den består i, at borgmestrene mødes et antal gange fra økonomiaftalen er indgået i juni, til budgetterne skal vedtages i oktober. Her drøfter borgmestrene de foreløbige landsprognoser for budgettet, og hvis de skyder forbi aftalen, tager man en runde mere i alle kommuner for at få tallene til at passe.

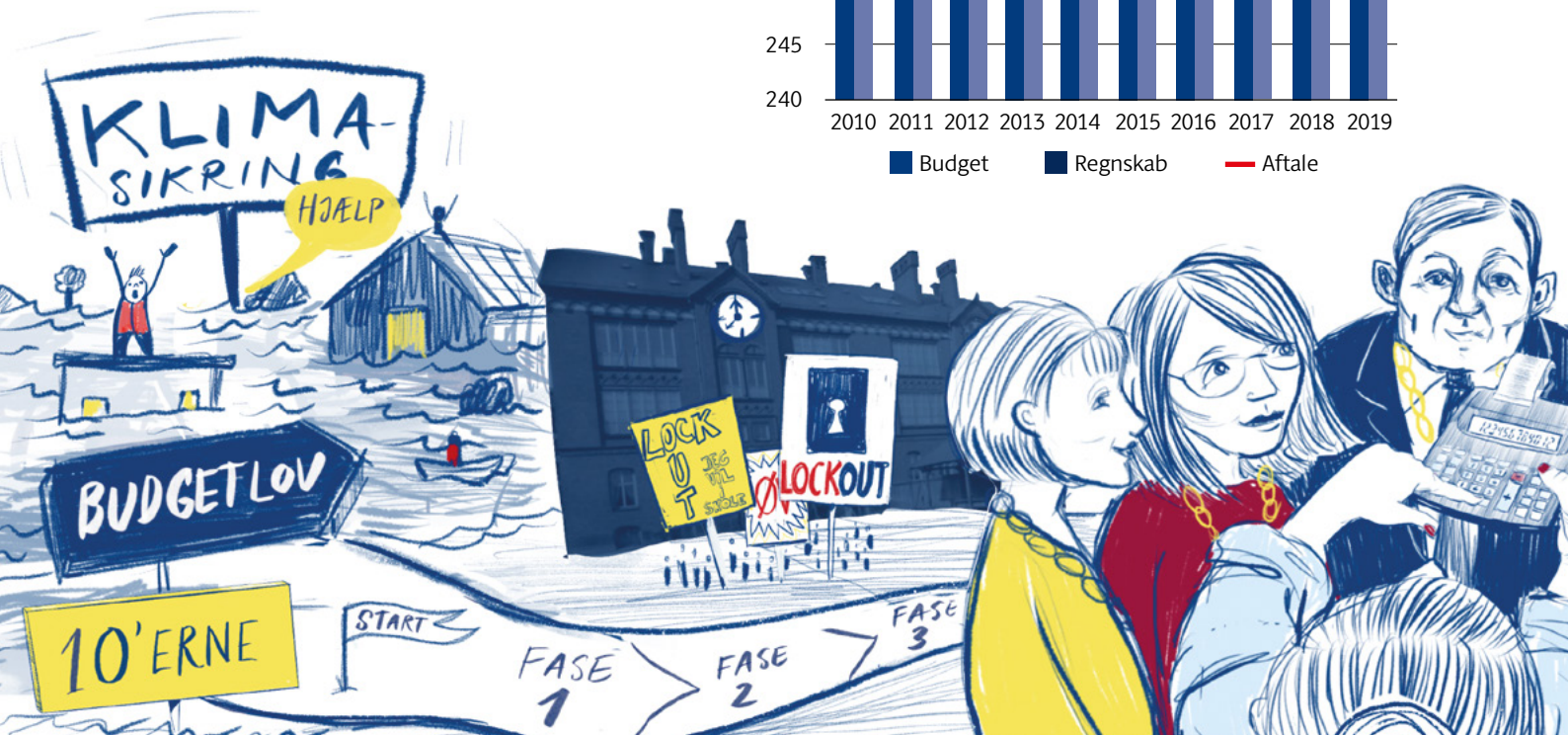
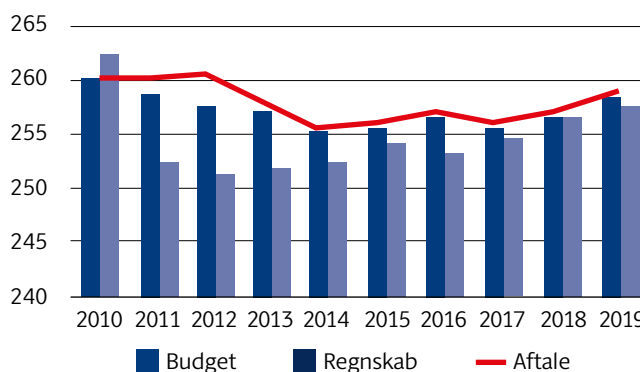
Det er blevet en ganske effektiv fremgangsmåde. Som man kan se i figuren, har kommunernes regnskaber for driftsudgifterne - bortset fra det første år - ligget under budgetterne i hele perioden.

Stram budgetdisciplin er blevet en dyd. Endda så stærk, at landets økonomiminister Margrethe Vestager den 5. juni 2013 skældte ud. På Grundlovsdag sendte hun en 5-spaltet Politiken forside mod kommunerne: Brug flere milliarder! "Aftalerne skal virkeliggøres, og pengene skal ud at arbejde", var ministerens budskab til kommunerne.

Det fik KL's formand fra 2012 til 2014 borgmester Erik Nielsen (A) fra Rødovre Kommune til at replicere:

“Hvis staten virkelig mener, at kommunerne skal reguleres med en mikrometerskrue, så skulle staten måske selv eksperimentere med at nå sine egne mål på femte decimal”

› Kommunernes serviceudgifter 2010-2019. Budget, regnskab og aftale (mia. kr.).

Klimasikring og meget andet

Bladrer man i KL's dagsordener fra 10'erne står nye kommunale opgaver i kø.

Den forebyggende sundhedsindsats er sat i søen. Arbejdsdelingen mellem en stadig mere specialiseret sygehussektor og kommunernes forebyggende og opfølgende arbejde er i udvikling.

Beskæftigelsesindsatserne fylder også meget mere på dagsordenen efter kommunernes overtagelse af opgaven i 2010. Forskellen mellem at lykkes eller ej, kan ofte være forskellen mellem en stærk eller svag økonomi i den enkelte kommune. KL har brugt mange ressourcer i 10'erne på at forenkle beskæftigelseslovgivningens 30.000 sider papir. Her er der et stykke vej endnu for KL.

Klimasikring har også erobret dagsordenen i KL. Især kystkommunerne har mærket konsekvenserne af vejrforandringerne. Borgerne og lokalpolitikere har sat sagen på dagsordenen i alle kommuner, og KL arbejder for, at kommunerne både får handlemuligheder og finansiering til klimaopgaverne.

I eftersommeren 2015 vandrede flygtninge gennem Europa og 1,3 mio. flygtninge søgte om asyl i Europa. Det gav kommunerne en stor opgave med boligplacering og efterfølgende integration, og det gav KL en stribe forhandlingsopgaver med staten om ekstraordinær finansiering og ny lovgivning.

Folkeskolereform og lærerkonflikt

Der skulle gå næsten 25 år fra KL's debatoplæg i 1989 (se side 13) om lærernes tjenestetid, til kompetencen over lærernes arbejdstid blev flyttet fra et forhandlingsbord i København til den enkelte kommune og enkelte skole.

Det skete imidlertid ikke i enighed mellem KL og Danmarks Lærereforening. Efter 25 dages lockout i april 2013 greb regeringen ind med en lovgivning, der skar igennem på en årtier lang uenighed. Begge parter skulle nu sammen "vinde freden", men det skulle vise sig at blive svært.

Arbejdskonflikten kom nemlig til at præge samarbejdsklimaet i resten af 10'erne, og den gjorde det også vanskeligere at gennemføre intentionerne i den Folkeskolereform, som Folketinget vedtog samme år i 2013. Sigtet med den reform var bl.a. at styrke indsatsen for den svageste gruppe af elever i folkeskolen, herunder også de elever der står i risiko for hverken at komme i ungdomsuddannelse eller i job efter folkeskolen.

I overenskomstforhandlingerne i 2018 nåede KL og Lærernes Centralorganisation (LC) ikke et resultat om arbejdstiden, men blev enige om at nedsætte en undersøgelseskommission, der skulle levere forslag og anbefalinger til nye forhandlinger.

Undersøgelseskommissionen offentliggjorde sine forslag og anbefalinger den 16. december 2019, og KL og Danmarks Lærereforening indgik en ny aftale om lærernes arbejdstid den 11. august 2020. Syv års stridigheder efter lovindgrebet blev begravet, og begge parter betegner aftalen som historisk.

Penge fra balkonen

Da Lars Løkke Rasmussen genindtog Statsministeriet efter Helle Thorning Schmidt i juni 2015, var det med et omprioreringsbidrag i lommen.

Kommunerne effektiviserede årligt store beløb, men nu skulle det sættes i system. Kommunerne skulle hvert år til staten aflevere 1% af budgettet, som så kunne anvendes til andet formål.

Det blev straks et temmelig kontroversielt tema mellem KL og regeringen. Lokalpolitikere ville gerne lægge ryg til effektiviseringsarbejdet, men de ville ikke være til grin.

Helsingørs borgmester Benedikte Kiær (K) formulerede det på følgende måde:

“ Sammen med byrådet knokler jeg i august og september med at finde besparelser blandt andet på de store velfærdsområder som f.eks. ældreområdet, så vi kan finde pengene til omprioriteringsbidraget. Og så op af hatten deler regeringen og dens støttepartier i Finansloven i november de samme penge ud igen til de ældre. Vi knokler i kælderens med at grave pengene op, mens landspolitikerne nyder folkets gunst, når de kaster sedlerne ud fra balkonen”

Det lykkedes for KL i økonomiaftalen for 2017 at få omprioriteringsbidraget afskaffet, og KL's formand fra 2014 til 2018 borgmester Martin Damm (V) fra Kalundborg Kommune var ganske tilfreds med,

“ at vi nu igen har hånden på rattet”, men han mindede også om, “at når vigtige samfunds-prioriteringer bliver et spil om aber, er det borgerne, der ender som tabere”

Kontakt med arbejdsmarkedet

I august 2015 vedtog Folketinget en ny refusionsreform, der skulle understøtte, at kommunerne igangsætter en indsats med det klare mål at få borgeren i beskæftigelse eller i bedre kontakt med arbejdsmarkedet.

Reformen var en naturlig forlængelse af Nyrup regeringens nedsættelse af refusionerne til førtidspension i 90'erne og frem mod reformen havde KL opfordret regeringen til at afbureaukratisere den statslige regelstyring af beskæftigelsesområdet og i stedet anvende økonomiske incitamenter.

Mange kommuner styrkede i årene efter reformen deres indsats for langvarigt ledige – både forsikrede og ikke forsikrede.

I Hjørring Kommune besluttede man i 2015 en investeringsstrategi med følgende begrundelse fra borgmester Arne Boelt (A):

“ Om få år er der ikke længere arbejdskraft til stillingerne i Hjørring Kommune. Vi bliver færre erhvervsaktive. Samtidig har alle borgere krav på støtte til at komme i beskæftigelse og blive herre i eget liv. Derfor skal vi gøre langt mere for at få langvarigt ledige i job. Vi vil investere målrettet for at hjælpe udsatte kontanthjælpsmodtagere tilbage til arbejdsmarkedet”

Den beslutning stod Hjørring Kommune ikke alene med. Mange kommuner har siden 2015 sat fokus på udsatte borgere og skabt en mere aktiv og rehabiliterende socialpolitik.

Vækst i serviceudgifterne

Efter en valgkamp med fokus på velfærdstemaerne blev statsminister Lars Løkke Rasmussen i juni 2019 afløst af statsminister Mette Frederiksen.

Kommunerne er i slutningen af 10'erne blevet udfordret af, at antallet af ældre og antallet af borgere med fysiske og psykiske problemer er voksende. KL har derfor prioriteret det demografiske udgiftspres højt i forhandlingerne med regeringen.

I forhandlingerne i 2019 og i 2020 er det begge år lykkedes KL at skabe bedre rammer til det demografiske pres end i årene inden, hvor kommunerne har skullet bistå flere borgere indenfor en nulvækstramme.

KL's nuværende formand fra 2018 borgmester Jacob Bundsgaard (A) fra Aarhus Kommune var godt tilfreds med resultaterne, og han udtalte følgende om forhandlingsresultatet i 2019:

“ Økonomiaftalen for 2020 er et godt udgangspunkt, som giver kommunerne mulighed for at fastholde serviceniveauet, når der kommer flere ældre, flere børn, flere sundhedsopgaver og flere med en fysisk og psykisk sygdom ”

Sammen om interessevaretagelsen

KL spiller tæt sammen med alle 98 medlemmer, når synspunkter og positioner i interessevaretagelsen skal udvikles. I sidste valgperiode i 10'erne har KL's bestyrelse arbejdet målrettet med at involvere kommunerne mere direkte og øge gennemsigtigheden i KL's arbejde.

Det har fx betydet, at KL's politiske udvalg er gjort til spydspids i KL's dialog med kommunerne især de kommunale fagudvalg. Det tættere samspil mellem KL's politiske udvalg og kommunernes stående udvalg bidrager til en stor vidensdeling og til brede faglig politiske drøftelser. KL's bestyrelse får på den måde mere politisk sparring end tidligere.

Arbejdet med nye samarbejdsformer mellem de politiske udvalg i KL og kommunerne lægger sig ind i en lang tradition for løbende at forny dialogen mellem KL og kommunerne. KL's legitimitet i interessevaretagelsen afhænger helt af, at KL troværdigt repræsenterer de synspunkter og tendenser, der præger arbejdet i kommunalbestyrelserne landet over. Tilsvarende er KL som aftalepart helt afhængig af opbakning fra medlemskommunerne, til de aftaler KL indgår.

Global pandemi

Den 11. marts 2020 – knap 3 uger før KL's 50 års mærkedag – lukkede Statsminister Mette Frederiksen Danmark ned. Truslen fra COVID19 tømte mange kommunale institutioner som skoler, dagtilbud, biblioteker og fritids- og kulturtilbud for de børn og borgere, der dagligt normalt anvender dem.

KL målrettede efter nedlukningen sine ressourcer mod COVID19. KL har deltaget i den nationale koordination med regeringen og har dagligt kommunikeret med alle kommuner om de utallige spørgsmål, der har skullet håndteres.

På arbejdspladser over hele landet er der på et fundament af faglighed, engagement og fleksibilitet også sket en nytænkning af mange løsninger fx udbredt hjemmearbejde, fjernundervisning i skolen, skærmt teknologi i hjemmeplejen, digitale jobklubber og take away bogposer fra bibliotekerne.

Krisen har vist det samarbejdende Danmark fra den bedste side. Sammenhængskraften i det decentrale samfund har været stor.

Næste årti er åbnet

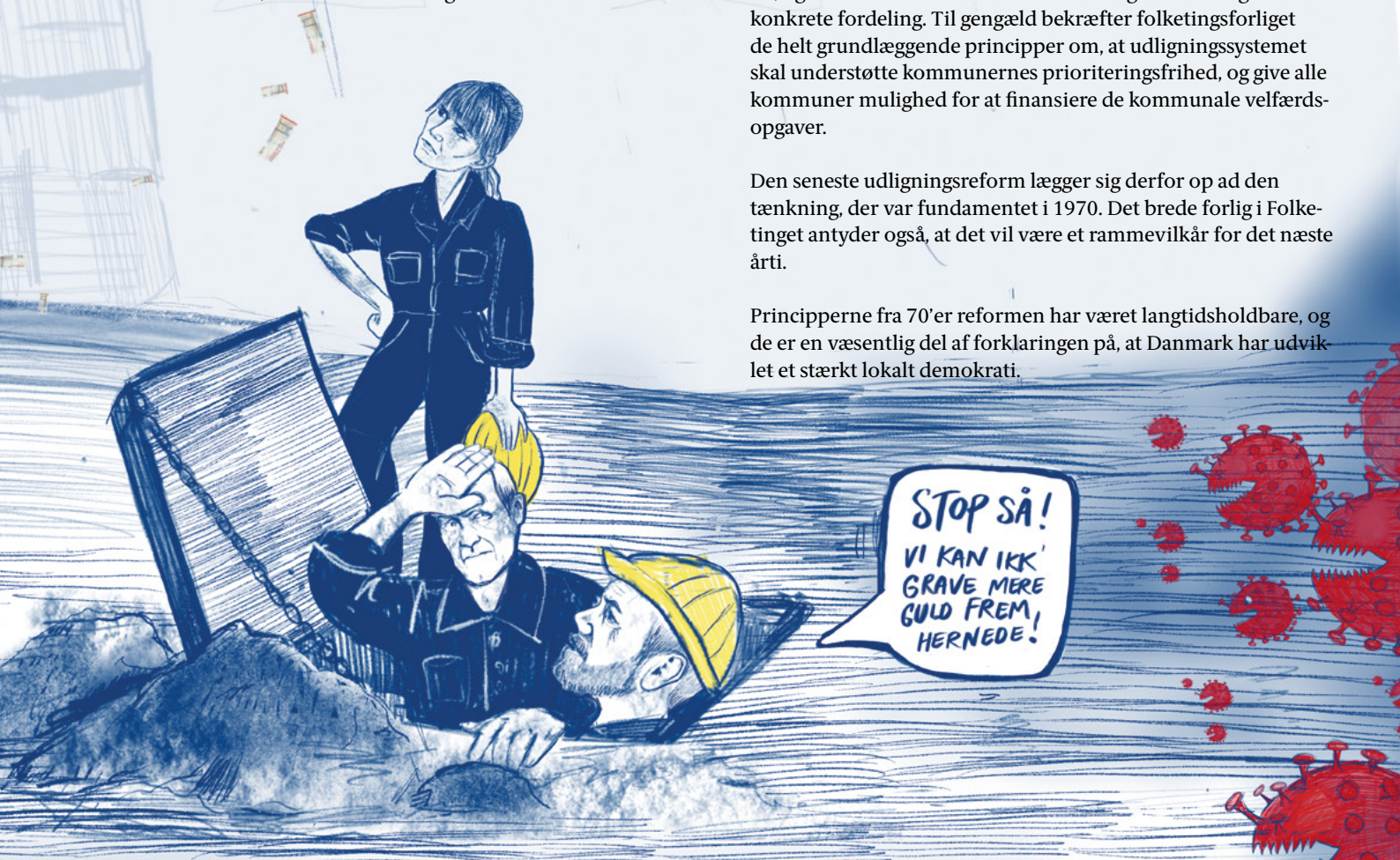
Ingen krystalkugle kan give svar på kommunernes udfordringer i 20'erne, og hvad det afleder af opgaver for KL.

Men historien om KL i 50 år slutter med den konstatering, at det nye årti er åbnet med en udligningsreform, som kommunerne har ventet længe på i 10'erne. Flere tilløb og regeringsinitiativer var alle løbet ud i sandet, indtil Folketinget den 5. maj 2020 indgik et bredt forlig.

Der er på tværs af kommuner forskellige holdninger til resultatet, og traditionen tro har KL ikke haft nogen holdning til den konkrete fordeling. Til gengæld bekræfter folketingsforliget de helt grundlæggende principper om, at udligningssystemet skal understøtte kommunernes prioriteringsfrihed, og give alle kommuner mulighed for at finansiere de kommunale velfærdsopgaver.

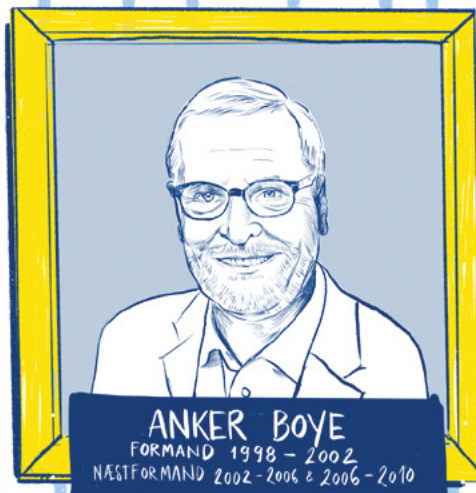
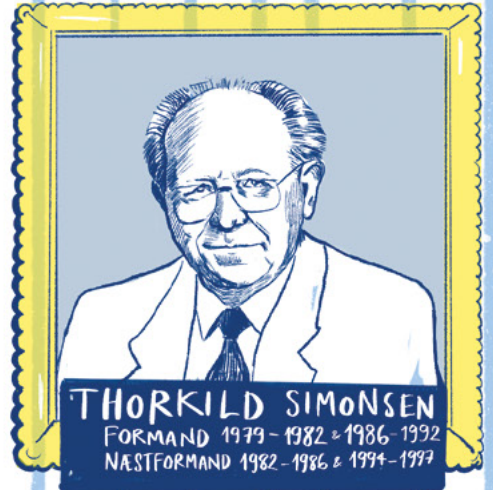
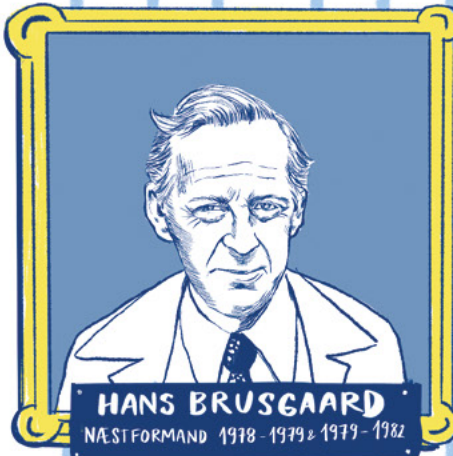
Den seneste udligningsreform lægger sig derfor op ad den tænkning, der var fundamentet i 1970. Det brede forlig i Folketinget antyder også, at det vil være et rammevilkår for det næste årti.

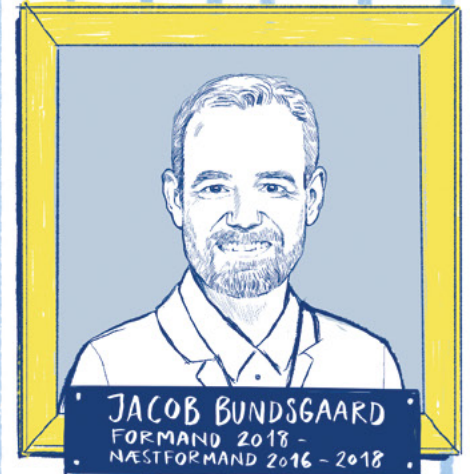
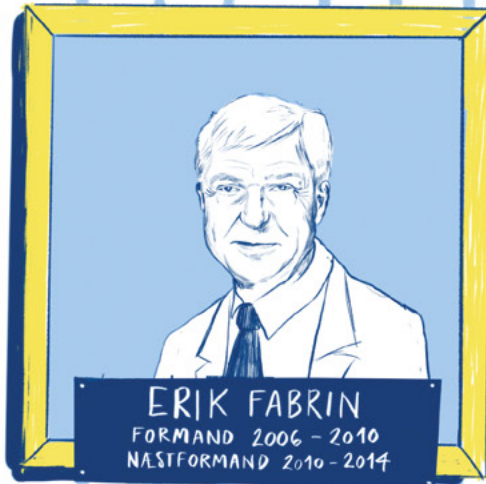
Principperne fra 70'erne reformen har været langtidsholdbare, og de er en væsentlig del af forklaringen på, at Danmark har udviklet et stærkt lokalt demokrati.

FORMAND &
NÆSTFORMAND
KL
1970-2020

KL
Weidekampsgade 10
2300 København S
Tlf. 3370 3370
kl@kl.dk
www.kl.dk
 @kommunerne
 facebook.com/kommunerne

Tryk: Rosendahls a/s

Produktionsnr. 830620
ISBN 978-87-93950-24-5
ISBN 978-87-93950-25-5-pdf